

СОВЕТ ЭРТЕМНИН ЧЕДИШКИНИНГЕ АЛДАР!

«СОЮЗ-14» КОРАБЛЬДИН КОМАНДИРИ ПОЛКОВНИК ПАВЕЛ РОМАНОВИЧ ПОПОВИЧНИН ДОПЧУ НАМДАРЫ

ССРЭ-нин убудуучу-космонавты Павел Романович Попович космоска эн баштай ужуткайнарнын бирээси. Ол 1962 чылда «Восток-4» корабльге убудушкуну кылган. Ол үеде эрес-линдим болгаш маадырдыг чорун дээш Павел Романович Совет Эвилелинин Маадры атты тывыскаан.

Павел Романович Попович 1930 чылда Киев областын Узин сурунга төрүтүнгөн. Ол 1951 чылда Магнитогорскинин үлестур техникум дооскан, оон соонда ужал чүүл-биле бодунун амыдыралын холбаштырар дег шийтирлээн. Шериг ужал чүүл учулиезин дооскан соонда, 1954 чылдан эгелээш, Совет Армиянын ужал чүүл кеектеринге албан эртингеш, 1960 чылда космонавтылар бөлүгүнө кирген.

П. Р. Попович 1957 чылда Совет Эвилелинин Коммунист партиянын хурээлине кирген.

П. Р. Попович 1968 чылда Н. Е. Жуковский аттыг шериг-агаар инженер академиянын чедишкенини дооскан.

Павел Романович космонавтылар бөлүгүнүн төбүгүнө күженишкенин ажилы-биле холбаштыр УССР-нин Дээди Сөведини депутат, Совет-австри нитилелин дарганын оралакчы бооп, а ол шыкка өске-дээ хой-ниги организацияларнын ажилына киришпеш, илепкейлиг ажилдап турар.

Космонавтынын кадайы—Марина Лаврентьевна—ужал чүүлүк полковниги, техниктиг эртемнер кандидаты, сурагылыг убудуучу-шенекчи.

Оларнын өг-бүлезинде ийи кыстары—18 харлыг Наташа биле алды харлыг Оксана өзүп турар.

«СОЮЗ-14» КОРАБЛЬДИН БОРТИНЖЕНЕРИ ПОДПОЛКОВНИК-ИНЖЕНЕР ЮРИЙ ПЕТРОВИЧ АРТИХИНИН ДОПЧУ НАМДАРЫ

Юрий Петрович Артихин 1930 чылда Москва областын Клин районун Першутино сурунга төрүтүнгөн.

1948 чылда ортумак школаны дооскаш, Серпуховонун шериг ужал чүүлүк техникум учулиезинге өөренип кирген. Ол учулиезин чедишкенини дооскан соонда Совет Армиянын ужал чүүл кеектеринге албан эртингеш.

Ол 1957 чылдан бээр Совет Эвилелинин Коммунист партиянын кезигүүчү. Ю. П. Артихин 1958 чылда Н. Е. Жуковский аттыг шериг-агаар инженер академиянын дооскан. Өөренилге доозулган соонда ол-ла академиянын бир эртем-шиятчиле лабораториясына ажилдап турган.

Юрий Петрович космонавтылар бөлүгүнө 1963 чылдын январь айда кирген. Ол яны-бүрү башкарылгалыг аппараттарга космоска ужу-душкунга белеткелдин долу курузун эртен.

Космонавтынын кадайы—Нина Ивановна—«Наука» деп ном үндүр черде ажилдап турар.

Артихинин өг-бүлезинде ийи оол бар. Улуу, Сергей—19 харлыг, ол Ригада шериг ужал чүүлүк дээди инженер учулиезинде өөренип турар. Бичини, Владимир—10 харлыг.

Космонавтынын адаы—Петр Павлович Ада-чурттуу Улуу дайыннын үезинде, 1941 чылда өлгөн, адаы—Анна Васильевна—пенсиянер, Москва областын Клин хоорайнда чурттап турар.

ХУУСАА БЕТИНДЕ

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Тоску беш чылдыг толгардыкчым чылдың бирги чартында Чоюн-Хемчик районун колхозтарында болгаш союздартыныч ажил-ишчилери күженишкенин аждааа түнделинде күрүнге сүт, эт, дүк садарынныч планын оонаадаларын ажал куусеткен.

Район күрүнге чарты чылда 1,245 тонна сүт садар турган, 1,423 тонна мадыр, даалгазын 113 хуу ботандырган. Эртең чылдык бо үезинге дейтүргө районун фермалары күрүнге 85 тонна сүт, 108 тонна мадыр, Ажыл-агылдар аразында социалисттик чарышка СЭКП-ин, XXII съездин атыг советтун санычыларын шылааран, Олар планын 135 хуу куусеткен. «Искар», Ленин атыг, «Октябрь», «Чара-Бажы» колхозтар күрүнге сүт садар оонаадаларын чедишкенин боттандырган.

Күрүнге эт садарынныч оонаадаларын район 104 хуу куусеткен. Пандан ажал 40 тонна эт тү күрүнге берген. Ажыл-агылдар шунтузу даалгазын боттандырып шыдаан, илап-гыя Ленин атыг колхозтун, СЭКП-ин XXII съездин атыг советтун мадчылары берчегин оонаадаларын ажал куусеткен.

Бирги чарты чылда районун колхозтары болган колхозтары күрүнге дүк садар даалгазын 132 хуу ботандырган. М. СЕВЕН.

Чагааның изибиле

Улу-Хемчик Хайыранан да ибээ магазинин ажилында чептерин илереткен, ол суурну чурттакчыларын чагазын баа ында столвалын ажилын шүгүмчүлөп мадринда редакция алган. Ону тодорукчуларын «Шынык» шаттан дашкар иррекорреспондентим О. Х. Тавадан редакция дилээн.

ССРЭ—АКШ: космосту шинчилээри

Космос дегемия тайбын сорулга шийчээр болгаш ажилдап туралы-биле ССРЭ-нин болган АКШ-тын аразында калы аждаагыла дуурамында дугуржулгага ат салышышың 1972 чылдын май 24-те Москва болган, ол чорун космосту шинчээринге бээ херек кырыла шийчээр азырыга чаа чугула базым болган.

Совет-америк дугуржулганын күсселин турарына тураскаан, совет болгаш дашткы журналистерин паралаа конференцияны июль 3-те болган. Ага алаамик Б. Н. Петров, ССРЭ-нин Эртемнер академиясынын корреспондент-кежигүүчү К. Д. Бушув, америк талаан «Союз»—«Аполлон» программанын техниктиг директорунун оралакчы Ю. Серия, ССРЭ-нин космонавты А. А. Леонов, В. Н. Кубасов, олардын америк өөрү Т. Стафорд, Д. Слейтон, В. Бранд олар киришкен.

Совет болгаш америк эртемнер Чер чогуунуң космос дегемия, Айын болгаш планеталарын шийчээр, долгандар турар бодусту, космос метеорологиянын космос биологиянын база медициналык шийчээр талазы-биле калы ажилдап турар чорунуң турар деп ССРЭ-нин Эртемнер академиясынын чанында «Интеркосмос» чогуулганын даргасы ака-

демик Б. Н. Петров демделген. Бу дугуржулганын күсселин турарына тураскаан, совет болгаш дашткы журналистерин паралаа конференцияны июль 3-те болган. Ага алаамик Б. Н. Петров, ССРЭ-нин Эртемнер академиясынын корреспондент-кежигүүчү К. Д. Бушув, америк талаан «Союз»—«Аполлон» программанын техниктиг директорунун оралакчы Ю. Серия, ССРЭ-нин космонавты А. А. Леонов, В. Н. Кубасов, олардын америк өөрү Т. Стафорд, Д. Слейтон, В. Бранд олар киришкен.

Совет болгаш америк эртемнер Чер чогуунуң космос дегемия, Айын болгаш планеталарын шийчээр, долгандар турар бодусту, космос метеорологиянын космос биологиянын база медициналык шийчээр талазы-биле калы ажилдап турар чорунуң турар деп ССРЭ-нин Эртемнер академиясынын чанында «Интеркосмос» чогуулганын даргасы ака-

демик Б. Н. Петров демделген. Бу дугуржулганын күсселин турарына тураскаан, совет болгаш дашткы журналистерин паралаа конференцияны июль 3-те болган. Ага алаамик Б. Н. Петров, ССРЭ-нин Эртемнер академиясынын корреспондент-кежигүүчү К. Д. Бушув, америк талаан «Союз»—«Аполлон» программанын техниктиг директорунун оралакчы Ю. Серия, ССРЭ-нин космонавты А. А. Леонов, В. Н. Кубасов, олардын америк өөрү Т. Стафорд, Д. Слейтон, В. Бранд олар киришкен.

Совет болгаш америк эртемнер Чер чогуунуң космос дегемия, Айын болгаш планеталарын шийчээр, долгандар турар бодусту, космос метеорологиянын космос биологиянын база медициналык шийчээр талазы-биле калы ажилдап турар чорунуң турар деп ССРЭ-нин Эртемнер академиясынын чанында «Интеркосмос» чогуулганын даргасы ака-

ДЕЛЕГЕЙ ХУННЕРАЕ

Бойценбургта судно илпир чеге — «Мария Ульянова» деп атыг чаа теплоходту сүгме эжиндирип кирип турар үеде бо чуркуну тырттырган.

Ажыктыг чугаалажышышкыннар

Даштын солуннар болгаш информациянын өске-дээ өрганыра бекит дегемия совет-америк чугаалажышышкыннары улук кичээлгэй салып, ол болза делегей харылзааладынга тайбын ножа-хөлбээ дөгүнаашкынныч принциптерин боттандырадынга чугула базым, политикалык улук ужу-дузалыг ужурамышышкын-дыр деп үнөлөп көрүп турар.

● **СОФИЯ.** Экономика, үлестур болгаш техника талазы-биле калы ажилдап туралы дугайына ур дугаалыг дугуржулга Л. И. Брежневтин болгаш Р. Никсонун ат салгышы ачыштышына, БКП ТК-нын солуну «Работническо дело» мыйнаар бижээ: «Ол чаа коммунисттер чагай чүүлү күш, чугула чүүлдерин ботту-биле көрүп, долгандар кемелдерин айтканын кичилерин мыйнаашкыннары хаара таулап турар. Совет-америк калы ажилдап туралы болза, тургустунган практикалык болгаш чурт бодулуңа күшүк бооп турар хоюду-адурумунуң өзүгээр ден эргенин принциптеринге бээ кайы-кайызында-дээ ажыктыг болурун үнөшкөн-дөргөткөн миза эн-не толаргай болган билигирин-биле айткан турар. Ушул кайы хире дүргөт өскөлдү турары, ол ССРЭ биле АКШ шийчээр, ол хире улук, ат-ааларыг күрүм-лериниң аразына харылзаларын кайы хире-улук каарыгалаар бооп турарын ол дугуржулга көрүтүп турар-дыр.

● **ДЕЛИ.** Хинди дылда үнүп турар эн пертердегэй солунарнын бирээзи «Нав бхаттар таймс» болуунуң чүүлүгө мыйнаар бижээ: «ССРЭ биле АКШ-тын аразында бол-боттар биличир чоруктун улук халыктарына оран делегей тайбын улук ажыктыг чүүлү улук чорукту бекит дегемия ужурамышышкынныч соода эртен уенин дугуржулга болушкунуң буураляла-биле боттандыра. Ол солун эн улук ийи күрүм-лериниң аразыг карылзаларын чогуулаштыр болуурунга шийчээр принциптерин айтканын, «тайбын ножа-хөлбээ» дөгүнаашкынныч принциптерин херек кырыла боттандырып болуруна өскө оралаалык турар» Кыдагтын маюу улдукчуларын политиканын шийчээр талазы-биле буруу шап турар.

● **ЛОНДОН.** «Гардиан» солун ССРЭ биле АКШ-тын улукчуларынын чугаалажышышкынныч үезинде кылган улук ажилын оонаал демделешкан, дүшкүрүт чоруктуу чавырышкынныч сөксээл

периниң эң хей чагы кирикчири. Совет Эвилели чылдың-на өн-өн пассажирлер, чүк сөөртү, балык тудар яны-бүрү судналары ГДР-ге чагып, мылыртып ап турар.

Совет Эвилели—Герман Демократтыг Республиканын судно тудар бодурулге чоруктуу тарттырган.

● **ПРАГА.** «СЭКП ТК-нин Чингине секретары Л. И. Брежнев биле АКШ-тын Президентин Р. Никсонун аразында чугаалажышышкыннын чогуулаштыр болуурун совет-америк харылзаларда таарымчалыг каарылзаларына хаам уткаалыг хереклешканын, ону улук экинчилерге илдигит бооп турар»—деп, ЧКП ТК-нин «Рука прав» солуну бижээт. Экономика, үлестур болгаш техника талазы-биле калы ажилдап туралы илтиг болган шийчээр чугулажышкынныч чорунуң чүүлү күш, чугула чүүлдерин ботту-биле көрүп, долгандар кемелдерин айтканын кичилерин мыйнаашкыннары хаара таулап турар. Совет-америк калы ажилдап туралы болза, тургустунган практикалык болгаш чурт бодулуңа күшүк бооп турар хоюду-адурумунуң өзүгээр ден эргенин принциптеринге бээ кайы-кайызында-дээ ажыктыг болурун үнөшкөн-дөргөткөн миза эн-не толаргай болган билигирин-биле айткан турар. Ушул кайы хире дүргөт өскөлдү турары, ол ССРЭ биле АКШ шийчээр, ол хире улук, ат-ааларыг күрүм-лериниң аразына харылзаларын кайы хире-улук каарыгалаар бооп турарын ол дугуржулга көрүтүп турар-дыр.

● **КАТМАНДУ.** «Безиң дегемия үш дугаар совет-америк ужурамышышкынныч болза, чугаалажышышкын кылган турган, бол-боттары билчир чорукче ийи эн улук күрүм-лериниң күшүк дугайына хереклешкөн турар-дыр»—деп, «Раионин Непал» солун бижээт, «ол чугаалажышышкынныч бугу делегейге улук ужу-дузалык» демделээт.

(СЭТА).

А. Кингени өлүргөни

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Атланта хоорайга (Джорджия штат) негрлерин чаагы өргөлери эртен демиселди Мартин Лутер Кингени нези Альберта Кингенин өлүргөниң хамаарышкынныч ажалы-биле ажаллаштырган. 23 харлыг Ченолда деп кижине өлүргөн болган. Кеминг херек үлүгетин чегине туртуган ол кизи «заалга күсселин түрүү» деп меделген. Ченолдуң чуртат турганы багыны чиндип көөгө, узуткаар деп көргөн, чамагы өргөлөр дээш он ажал демиселдерин дандып тыгылган. Ол кижилерин канчаал өлүргө деп турганын өлүргөчү тургаа баа өчүп берген. «Сулгач турганын калың-ла барымдааны чок болган» деп полициянын эрге-чагырганы меделек кылган.

Камагышкан Штаттарнын деп-шилдегит хой-нигилинин болуу шүүт алы болган. Мартин Лутер Кингенин советтин болган чок ажи, мурнуу чүктө христиан утуртулга көчкөнүгү өлүргөнү тыварын.

Ажылындан үндүргөн

«Улук-Дая» советтин Хайыранан салдырылган етолова дугайында хоюдул үлүкүстүң. Ону эрген арай ажылдар, 4 дүшкө—12 шактан чүүл 2 шакка чөлкөш, шүүт хааптар. Столованың улук повары Физа Дамып-оолдуң чарыскала чөгүдүн чегини шынары оза багай, өртөк-үнеси бу-дучак, мейнөө шүүт чок.

Чангыс кичек Баян-Бол, Кок-Чыла суурлардан өрткөк чапып бөлүк өрткөк аныктар көлгөн. Оларын эртең хуниерин чеп айтканы-биле чөгүргөн. Бо айтырымы суурда комсомол ууралыга чугаалашса-да, он ажыктыг түйнөл болган.

Чингинең чемпиондгенин ажилында ол бугу чептерин уруунуң столвалын улук повары Физа Дамып-оолду ажилдындан үндүргөн. Клардын таарымчып тургусуна соонда байкал өн өжжүң.

Салбыр төвүндө ол етолова тыр үеде Сенекке келдүргөн. Нила кыргызда пунктуузда кичилерин үнөшкөн боттандырган, оон ажыктыг сөгөги, чегини доолауу эки, ажилдап турар эвден болуп турар.

О. ТАВАЧ.

1944 чылдын күзү бистин Эогинге өрте дүшкө. Октябрьнин аягына чок чаал, далдал күзгөлериңе хонч. Кышталарын септештегел. Кустун дас-каан бир аягының көжүп тавт Сапч-Буаун (Эон) кирип чораш деген араттарынын асын дамчыттыр Тыва Совет Эвилелинге кирген төс дилвалы берген.

Ол чугула-солот ажаллашкан

САГЫШТАН УТТҮНДУРБАС ЧЫЛДАР

Телген буулу алпарын улук билип турган. ССРЭ-нин акылдык улук өг-бүлезинге каттыктыг көгөш, чекеттеп саймраан Тыванын ажилын чорукту ботту амыдыралын, тыптыктыг келер үезин бөгү паразыт-биле көрүп түрүт бис.

Ол дээрге Коммунист партиянын Совет чадактын сагын салышкыннын ачкы. Эонин кожуунунуң. Бай-Хөл сумулауу араттарына утуудурубас чыл—1944 чылдын октябрь ай болган.

База бир уттундурбас чыл мындыг 1949 чылдын чааында Бай-Хөл, Бай-Лар, Төр-Хөл сумуларынын араттары колхоз кылды катышкан. Колхозтун ийи «Чаа орук» түрүн Бай-Лар кылдын алаан. Колхоз төрүн Эонин, Тес темперин белин Ар-Лаштын теспек

кырыга тулуп эгелөө. Баштайгы чылда тулуп илгын алдартар Тарлашкын. Сөөлөр кемперин баштамын шакталган төрөчиле турган, дөжөн салган.

Колхозтун даргазына амыг хоочун коммунист хувискаалын тилгелгез дээш туржүк чораш илпектеп араттарынын бирөөн Каваа Овадгынын соңгуп алганар. С. К. Токанин «Араттын согу» деп тоожууна «Балды-Хамар» деп өгүлө Бай-Лар аныктарынын оло-шооруна кирген Овааты ол-ла болгай. Оон бээр ийи он чылдар ажал берген. Бай-Лар суур баштайгы чылда бола болларга ам үшүп болгаш дегемия суууңуңуңуң, улук чаагы школ-интернаттыг, яси-салтыг, амедегел, магазин, төлөгү бө үезин чагайжыгыгытган сууру алдартан. Сууру

арадынын огул Соан Алды-оолду ССРЭ-нин Дээди Сөведин депутатынга депшиди, сонгаан чорук—чөгүн анал улук илгелди көрүскенини болгаш араат кижинин өзүп саймраанынын херечини.

Күрүнге дугула-илгын оонаадаларын колхоз мурнуңда чылдарга багай өве күссели, районун база бир дээр ажил-агылдыга санапын көлгөн. Бо чылдын бирги чартында база эки түнөшкөн болган.

Бо бугу чуну херекчел турарыл дээрге Коммунист партиянын, Совет чадактын эртеринде сагын салышкынныч орук кирген «Чаа орук» колхозтун ажал-ишчилериниң эрге-ажык кыш-ажылынын түнөшкөн-дө. Бо дээрге 1944 чылдын октябрында Совет Эвилелинге каттыктып турга араттарынын улук өөрүшкө биле үкүнүң күзүн алганы күлөл-сөөртунуң боттандышкыны-дыр.

Эонин район. С. ОЙДУП.

